

PLAN OGÓLNY MIASTA MYSŁOWICE

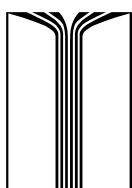
faza analityczna

SPORZĄDZENIE REKOMENDACJI I WNIOSKÓW DOTYCZĄCYCH KRAJOBRAZU WRAZ Z WYZNACZENIEM OBSZARÓW CENNYCH KRAJOBRAZOWO (OCHRONA KRAJOBRAZU)

2025, czerwiec

Opracowanie zostało wykonane
przez Zespół Biura Rozwoju Regionu Sp. z o.o.

autor opracowania:
MGR WIESŁAW KONIECZNY

BIURO ROZWOJU REGIONU SP. Z O.O.

Środkowa 5
tel./fax:
e-mail:

40-584 Katowice
(48 32) 205 23 93
brr@brr.com.pl

Spis treści

1. Wstęp	2
2. Audyt krajobrazowy województwa śląskiego	3
3. Waloryzacja krajobrazu Mysłowic	6
4. Obszary cenne krajobrazowo	9
5. Rekomendacje i wnioski dotyczące krajobrazu	11

Spis tabel

Tab. 1. Ocena walorów krajobrazowych różnych części miasta	6
Tab. 2. Zalecenia dotyczące ochrony i kształtowania krajobrazu na obszarach cennych pod względem krajobrazowym	11
Tab. 3. Zalecenia dotyczące kształtowania krajobrazu w wybranych obszarach miasta (poza obszarami uznanymi za cenne pod względem krajobrazowym)	13

Spis rysunków

Rys. 1. Typy i podtypy krajobrazów w Mysłowicach, według Audytu krajobrazowego województwa śląskiego	5
Rys. 2. Ocena walorów krajobrazowych	8

Spis załączników (map)

1. Ochrona i kształtowanie krajobrazu *mapa w skali 1:15000*

1. Wstęp

Analiza i ocena walorów krajobrazowych, pod kątem wytypowania krajobrazów priorytetowych, została przeprowadzona w opracowanym *Audycie krajobrazowym województwa śląskiego*, przyjętym uchwałą Nr VII/12/2/2025 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 17 marca 2025 r. w sprawie Audytu krajobrazowego województwa śląskiego. Jednakże rozstrzygnięciem nadzorczym, z 23 kwietnia 2025 r., Wojewoda Śląski stwierdził nieważność tej uchwały. Wysoce prawdopodobne jest jednak ponowne uchwalenie audytu krajobrazowego w obecnej wersji merytorycznej, po wyeliminowaniu uchybień formalnych.

Kompleksową waloryzację krajobrazów w województwie śląskim przeprowadzono w *Opracowaniu ekofizjograficznym do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+ (2015)*. Prawie cały obszar Mysłowic zaliczono do kategorii krajobrazów „przeciętnych” („krajobrazy zniekształcone, o zniżonej strukturze i bezładnej teksturze; posiadają one przeciętne wartości materialne i fizjonomiczne; są użytkowane gospodarczo, lecz przedstawiają jedynie wartość ekonomiczną). Krajobrazy te znajdują się stosunkowo nisko w hierarchii krajobrazów województwa śląskiego. Fakt, że prawie cały obszar miasta znalazł się w tej kategorii można tłumaczyć uogólnieniem. Stawy Hubertus oraz niewielki fragment w rejonie Trójkąta Trzech Cesarzy zaliczono do kategorii krajobrazów „wyjątkowych” („charakteryzują się one: wysokim stopniem naturalności i różnorodności, obecnością otwartych przestrzeni, w których wyeksponowane są współwystępujące elementy krajobrazu przyrodniczego i kulturowego, interesujące obiekty rzeźby i kompozycje krajobrazowe, występowaniem dominant, subdominant, akcentów krajobrazowych”). Krajobrazy „wyjątkowe” znajdują się wysoko w hierarchii krajobrazów województwa – zaraz za krajobrazami priorytetowymi. Niektóre fragmenty terenów przemysłowych i poprzemysłowych zaliczono do kategorii krajobrazów „zdegradowanych”, które „obejmują tereny przemysłowe i poprzemysłowe, górnicze i pogórnice oraz urbanistyczne o wyraźnym chaosie przestrzennym (wymieszane wysokie i niskie budownictwo, brak buforowej przestrzeni i zieleni, sąsiedztwo obszarów zamieszkałych i przemysłowych), a także strefę żywiołowej suburbanizacji”.

Przy ocenie krajobrazu Mysłowic, przeprowadzonej w ramach fazy analitycznej prac planistycznych, przeprowadzono waloryzację krajobrazów w oparciu o bardziej szczegółową delimitację terenów, wskazano też obszary i obiekty istotne z punktu widzenia percepcji krajobrazu oraz określono rekomendacje dotyczące działań istotnych w kontekście kształtowania krajobrazu. Wyniki tych prac przedstawiają kolejne rozdziały w tekście oraz załącznik graficzny (mapa w skali 1:15000).

2. Audyt krajobrazowy województwa śląskiego

Zasadniczymi celami audytu krajobrazowego są:

- identyfikacja typów krajobrazu (wydzielenie i klasyfikacja) występujących na terenie województwa i ich charakterystyka;
- ocena (waloryzacja) zidentyfikowanych krajobrazów, na podstawie której wskazywane są krajobrazy szczególnie cenne, czyli krajobrazy priorytetowe;
- identyfikacja zagrożeń dla rozpoznanych krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie wybranych obszarów chronionych, a także w oparciu o ich analizę, zaplanowanie sposobów ochrony polegającej w głównej mierze na likwidacji lub minimalizacji istniejących i potencjalnych zagrożeń poprzez sporządzenie rekomendacji i wniosków.

Na obszarze Mysłowic znajduje się fragment obszaru krajobrazu priorytetowego „Sosnowiec Borki”. Krajobraz ten został wskazany jako priorytetowy w wyniku zastosowania algorytmu, w zakresie kryterium unikatowości, ze względu na występowanie osiedla i zabudowania patronackiego w obrębie dawnej kolonii robotniczej Borki oraz oceny eksperckiej z kryterium ważności ze względu na wyjątkowo dobrze zachowany historyczny układ przestrzenny osiedla robotniczego, występowanie cennego obiektu kulturowego: wieży wodnej w stylu secesji i modernizmu oraz wysokie walory estetyczne związane z dużym udziałem zieleni komponowanej.

Na walory przyrodnicze tego krajobrazu priorytetowego wpływa duży stopień pokrycia stawami po eksploatacji piasku, usytuowanymi w dolnych odcinkach dolin rzecznych Brynicy i Rawy, objętymi ochroną w formie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Szopienice-Borki”. Obszar ten stanowi dogodnie miejsce rozrodu wielu gatunków ptaków wodnych, wodno-błotnych i szuwarowych. Na terenie jednostki występują obiekty kulturowe, które świadczą o jej unikatowości: wieża wodna w stylu secesji i modernizmu oraz dawna kolonia robotnicza Borki, w tym budynki mieszkalne z lat 1860-1870. Jest to krajobraz w dużym stopniu otwarty z licznymi stawami, częściowo z zielenią komponowaną. Dominantę krajobrazową stanowi wieża wodna, widoczna z trasy S86 (oś widokowa) oraz z ciągu wzdłuż stawu Borki. Krajobraz rozcięty jest linią kolejową łączącą Katowice z Sosnowcem oraz drogą krajową DK86.

Dla tego obszaru wymienia się następujące zagrożenia (głównie w zakresie dziedzictwa przyrodniczego):

- osuszanie torfowisk i bagien oraz likwidacja ich naturalnej szaty roślinnej,
- naturalna i przyspieszona przez działalność człowieka sukcesja zbiorowisk zaroślowych i leśnych na naturalne i półnaturalne zbiorowiska nieleśne,
- likwidacja drobnoskalowych siedlisk i ekosystemów nieleśnych,
- rozdrobnienie struktury przestrzennej (fragmentacja) i geometryzacja naturalnych i półnaturalnych ekosystemów
- wzrost zagęszczenia barier ekologicznych w krajobrazie
- zawężanie szerokości naturalnych i półnaturalnych stref ekotonowych
- zmniejszenie się różnorodności biologicznej
- hałas komunikacyjny i przemysłowy
- zanieczyszczenie terenu odpadami
- zanieczyszczenie powietrza.

Audyt krajobrazowy przedstawia dla obszaru „Sosnowiec Borki” następujące rekomendacje i wnioski przeciwdziałające zagrożeniom w zakresie ochrony i kształtowania ekosystemów, ich zespołów oraz struktury ekologicznej krajobrazu:

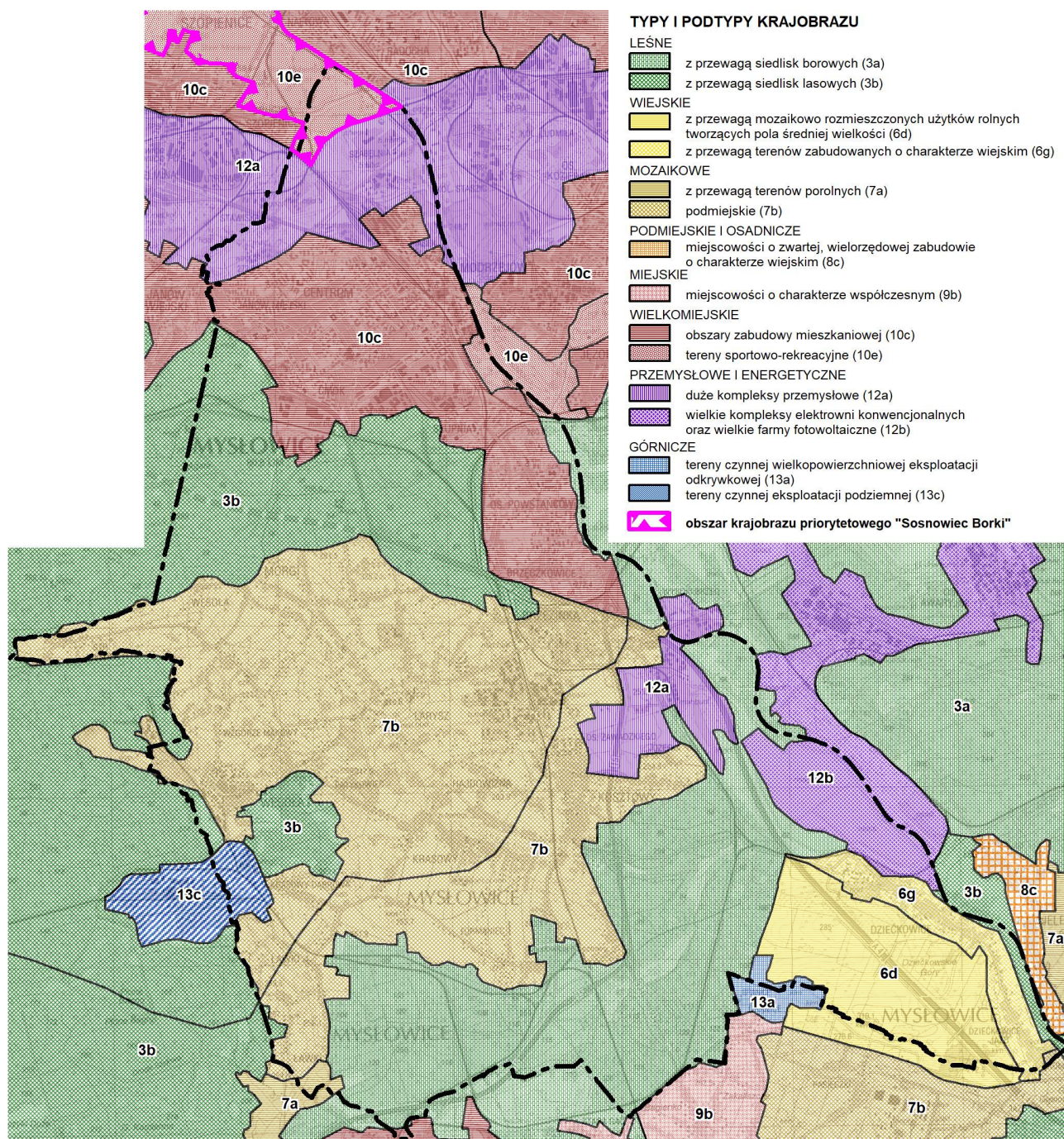
1. nieosuszanie torfowisk;
2. zachowanie zespołu zbiorników wodnych wraz z ich strefami brzegowymi, a w szczególności szuwarami, turzycowiskami, torfowiskami i zadrzewieniami;
3. ograniczanie fragmentacji ekosystemów wodnych, zadrzewień i lasów;
4. przeciwdziałanie odpowiednimi do uwarunkowań metodami występowania barier migracyjnych w krajobrazie;

5. zachowanie naturalnych stref ekotonowych między różnymi typami biocenoz oraz zachowanie naturalnych procesów kształtujących te strefy;
6. ochrona różnorodności florystycznej i faunistycznej jako priorytet przy podejmowaniu decyzji i zagospodarowaniu terenu;
7. pozostawianie drzew obumierających i martwych, zwłaszcza starych drzew liściastych oraz dziuplastych, z wyjątkiem sytuacji stwarzających zagrożenie dla ludzi lub mienia.

Ponadto dokument ten przedstawia następujące rekomendacje i wnioski przeciwdziałające zagrożeniom w zakresie osadnictwa, architektury, kompozycji, ładu przestrzennego oraz walorów estetycznych:

1. uwzględnienie w nowo sporządzanych aktach planowania przestrzennego, dokumentach strategicznych i programowych oraz w decyzjach administracyjnych potrzeby ochrony walorów przyrodniczych, kulturowych i fizjonomicznych, w tym opisanych w charakterystyce krajobrazu;
2. w procesach planowania i zagospodarowania przestrzennego utrzymanie elementów stylu krajobrazu rodzimego, w szczególności terenów sportowo-rekreacyjnych i kompleksu stawów po eksploatacji piasku, usytuowanymi w dolnych odcinkach dolin rzecznych Brynicy i Rawy;
3. ograniczenie presji rozpoczętych procesów urbanizacji poprzez niewyznaczanie nowych terenów zabudowy poza terenami istniejącego zainwestowania (rekomendowane dopuszczenie możliwości włączenia w granice tych terenów, nieruchomości lub ich części położonych pomiędzy zainwestowanymi nieruchomościami, stanowiącymi dopełnienie istniejących struktur zabudowy); zmiany w strukturze przestrzennej oraz w przeznaczeniu terenów i zasadach ich zagospodarowania zgodnie z obowiązującymi gminnymi aktami planowania przestrzennego;
4. ochrona i konserwacja zabytkowych obiektów i układów urbanistycznych, w szczególności wieży wodnej w stylu secesji i modernizmu oraz dawnej kolonii robotniczej Borki, w tym budynków mieszkalne z lat 1860-1870;
5. w ustaleniach i rekomendacjach w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie dotyczących zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej uwzględnienie ochrony wieży wodnej w stylu secesji i modernizmu oraz dawnej kolonii robotniczej Borki;
6. w ustaleniach i rekomendacjach w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie dotyczących zasad ochrony środowiska i jego zasobów, w tym ochrony powietrza, przyrody i krajobrazu uwzględnienie ochrony stawów usytuowanych w dolnych odcinkach dolin rzecznych Brynicy i Rawy w formie zespołu przyrodniczo-krajobrazowego "Szopienice-Borki";
7. w ustaleniach i rekomendacjach w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie dotyczących zasad kształtowania zagospodarowania przestrzennego na obszarach zdegradowanych i obszarach rewitalizacji oraz obszarach wymagających przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji – wskazanie obszaru Parku Tysiąclecia oraz Doliny Brynicy jako wymagającego przekształceń i rehabilitacji;
8. zachowanie zróżnicowania krajobrazu otwartego z licznymi stawami, częściowo z zielenią komponowaną;
9. wyeksponowanie dominanty krajobrazowej w postaci wieży wodnej, widocznej z trasy S86 (oś widokowa) oraz z ciągu wzdłuż stawu Borki;
10. utrzymanie charakteru wnętrza kameralnego z widokiem na staw i groble - punkt widokowy na stawie Morawa;
11. nielokalizowanie antropogenicznych dominant krajobrazowych ze szczególnym uwzględnieniem obiektów wielkokubaturowych, wysokościowych lub wielkoobszarowych;
12. neumieszczanie urządzeń reklamowych LED; neumieszczanie tablic i urządzeń reklamowych na terenach niezabudowanych; ograniczenia wielkości tablic i urządzeń reklamowych i szyldów na terenach zabudowanych do 2 m²;
13. ochrona i propagowanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego obszaru, m.in. poprzez promocję koncepcji „Zagłębiowskiego Parku Linearnego”, czyli rewitalizacji dolin zagłębiowskich rzek.

Rys. 1. Typy i podtypy krajobrazów w Mysłowicach, według Audytu krajobrazowego województwa śląskiego

3. Waloryzacja krajobrazu Mysłowic

Podział miasta na jednostki krajobrazowe został oparty na analizie: pokrycia terenu, powtarzalności form przestrzennych, funkcji terenów oraz analizie walorów środowiska przyrodniczego i kulturowego. Wyodrębniono obszary w miarę jednorodnie funkcjonalnie i fizjonomicznie lub posiadające specyficzne cechy (na ogół walory) wyróżniające je na tle otoczenia. W efekcie wyodrębniono 34 obszary o zróżnicowanej powierzchni od 0,3 do 11,1 km², które poddano ocenie. Wykorzystano metodę rangową, polegającą na przypisaniu odpowiedniej liczby punktów w skali pięciostopniowej (1 walor najniższy, 5 – walor najwyższy) dla 4 różnych kryteriów oceny. Po zsumowaniu uzyskano wyniki waloryzacji dla poszczególnych obszarów. Najniższa liczba punktów wyniosła 5, najwyższa 17. Przyjęto następujące kryteria oceny:

1. **Kulturowość:** Występowanie elementów dokumentujących historyczny i gospodarczy rozwój miasta, w tym zabytkowej architektury, historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych, śladów dawnego przemysłu i górnictwa;
2. **Naturalność** (związana z walorami środowiska przyrodniczego): Ukształtowanie powierzchni terenu, jakość i różnorodność pokrycia roślinnością.
3. **Fizjonomia:** Zróżnicowanie pionowe, obecność pozytywnych akcentów i dominant przestrzennych; rozwinięcie krajobrazu w poziomie; kompozycja elementów krajobrazu; wartość estetyczna
4. **Harmonijność:** Stan ładu przestrzennego; występowanie elementów dysharmonijnych (terenów zdegradowanych, zdewastowanych obiektów budowlanych itp.).

Wyniki waloryzacji ujęto w 6. stopniowej skali I – VI. Walor „I” oznacza najwyższą ocenę wydzielenia krajobrazowego, walor „VI” najniższą. W pierwszej grupie znalazły się krajobrazy terenów otwartych związanych ze zrębowymi pagórami, zbudowanymi z dolomitów i wapieni triasowych. Obszary te cechuje przede wszystkim dobre zachowanie przedpoli widokowych, ciekawa rzeźba terenu z odsłonięciami skalnymi oraz mozaikowość zbiorowisk roślinnych. Walor II obejmuje zróżnicowane funkcjonalnie tereny, które cechuje również wysoka jakość lub wysoki potencjał krajobrazu. W grupie tej znalazły się tak różne od siebie tereny jak obszar Starego Miasta i Ławki, czy otoczenie wieży telewizyjnej i przełom Przemszy przez Pagóry Imielińskie z zabudową Dzieńkowic a także Stawy Hubertus. Każdy z tych obszarów jest na swój sposób unikatowy w skali miasta. Obszary zaklasyfikowane do grupy „III” i „IV” obejmują tereny przeciętne/typowe. Niektóre cechuje duża dynamika zmian pod wpływem rozwoju nowej zabudowy, głównie mieszkaniowej jednorodzinnej. W grupie V, a zwłaszcza VI znalazły się obszary najmniej atrakcyjne krajobrazowo – przemysłowe i poprzemysłowe, z silnie zaburzonym ładem przestrzennym, zdegradowane.

Tereny z grupy I i II będą wymagać przede wszystkim ochrony i konserwacji udokumentowanych walorów krajobrazowych, natomiast na terenach z grupy V, a zwłaszcza VI, konieczne są działania rewitalizacyjne oraz rehabilitacyjne w stosunku do części istniejącej zabudowy, a także rekultywacja niektórych terenów.

W tabeli 1 zamieszczono zestawienie poszczególnych ocen dla każdego z wymienionych kryteriów oraz ocenę łączną, będącą syntetycznym wynikiem waloryzacji.

Tab. 1. Ocena walorów krajobrazowych różnych części miasta

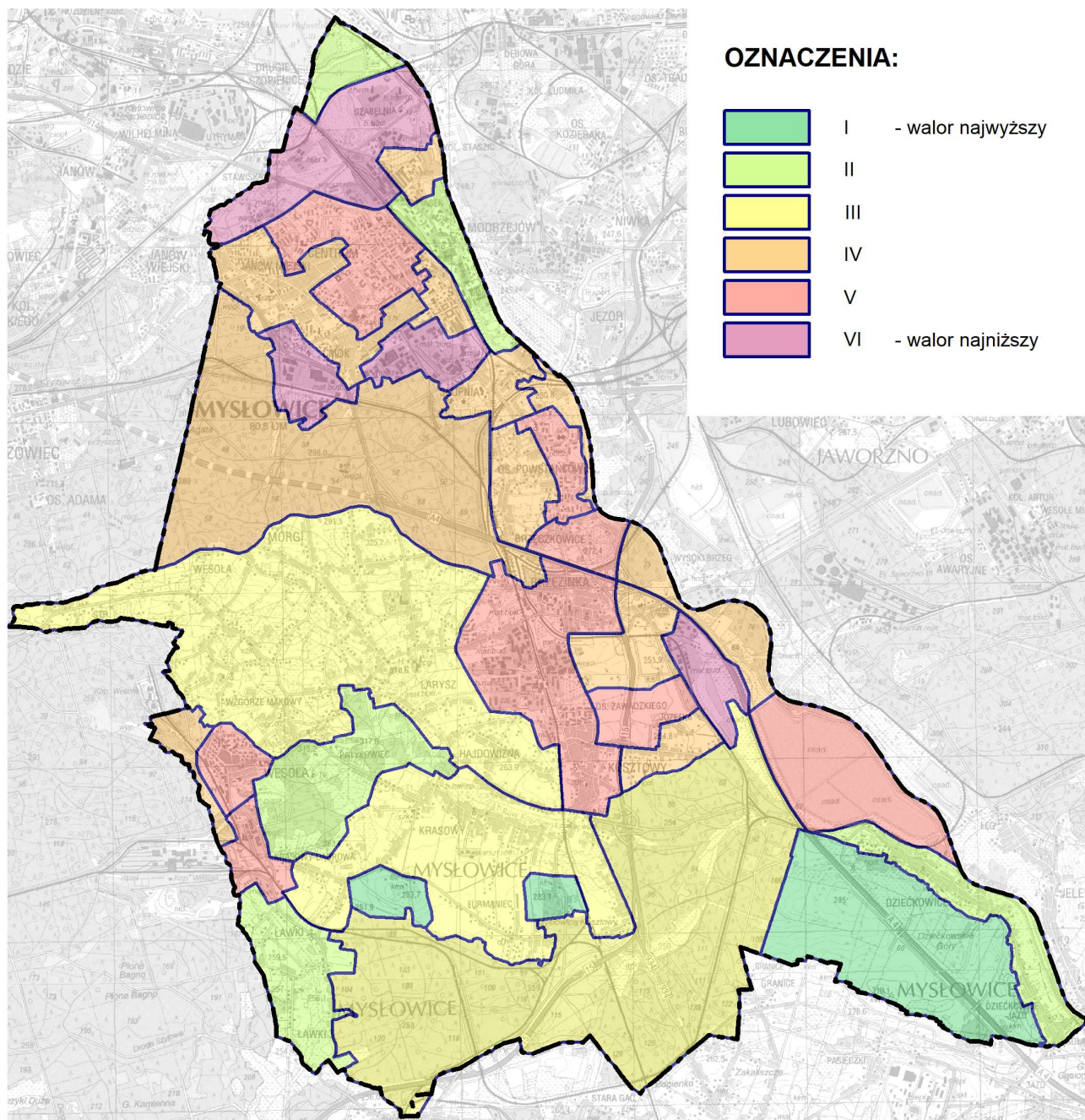
Nr obszaru	Lokalizacja obszaru	Kryteria oceny				Łączna liczba punktów	Ocena łączna
		Kulturo-wość	Natural-ność	Fizjo-nomia	Harmo-nijność		
1	Wzgórze Wygonie-Kępa wraz z najbliższym otoczeniem	4	4	5	4	17	I
2	Kamieniołom Krasowy wraz z przyległymi terenami	4	4	5	4	17	I
3	Pagóry Imielińskie w Dzieńkowicach	3	5	4	5	17	I
4	Zagajniki leśne wraz z pozostałościami łąk w Krasowach i szybikami kopalni Dar Karola oraz wieżą telewizyjną	4	4	4	4	16	II
5	Zabudowa Ławek i łąki w dolinie Przyrwy	3	4	4	5	16	II
6	Dzieńkowice wraz z fragmentem doliny Przemszy	4	3	3	4	14	II

OBSZARY CENNE KRAJOBRAZOWO. REKOMENDACJE I WNIOSKI DOTYCZĄCE KRAJOBRAZU

Nr obszaru	Lokalizacja obszaru	Kryteria oceny				Łączna liczba punktów	Ocena łączna
		Kulturowość	Naturalność	Fizjonomia	Harmnijność		
7	Stare Miasto wraz z terenami zieleni w dolinie Przemszy	5	2	4	3	14	II
8	Stawy Hubertus	3	4	4	3	14	II
9	Krasowy, północna część Ławek i południowa część Kosztów	2	4	4	3	13	III
10	Stara Wesola, Morgi, Larysz, Kosztowy – część zachodnia	3	4	3	3	13	III
11	Lasy Ławecko-Dzieńkowickie wraz z łąkami śródleśnymi (Rzutna)	2	4	3	3	12	III
12	Tereny zieleni nad Przemszą w Brzęczkowicach z Trójkątem Trzech Cesarzy	3	3	3	3	12	III
13	Wschodnia część Brzezinki	2	3	3	3	11	IV
14	Tereny zieleni nad Przemszą w Brzezince	1	3	3	4	11	IV
15	Janów Miejski i zachodnia część Wielkiej Skotnicy	2	2	3	3	10	IV
16	Kompleks Lasów Mysłowickich	2	3	2	3	10	IV
17	Las w Wesolej	1	3	2	3	9	IV
18	Brzęczkowice – zabudowa jednorodzinna	2	2	3	2	9	IV
19	Słupna – część wschodnia	3	2	2	2	9	IV
20	Piasek	3	2	2	2	9	IV
21	Śródmieście – część zachodnia	3	2	2	2	9	IV
22	Kosztowy - część wschodnia	2	2	3	2	9	IV
23	Południowa część Brzęczkowic z kompleksem ogrodów działkowych	2	2	2	2	8	V
24	Dawne osadniki popiołów w Dzieńkowicach	2	1	3	2	8	V
25	Tereny przemysłowe (kopalniane) w Wesolej	3	1	2	1	7	V
26	Tereny intensywnej zabudowy o różnych funkcjach w Brzezince, Kosztowach i Laryszu	2	1	2	2	7	V
27	Brzęczkowice - Os. Powstańców Śląskich	1	2	2	2	7	V
28	Wesola Osiedle	1	2	2	2	7	V
29	Śródmieście – osiedla mieszkaniowe	1	2	2	2	7	V
30	Kompleks hali magazynowych przy S1 (Brzezinka-Kosztowy)	1	1	2	3	7	V
31	Tereny przemysłowe i poprzemysłowe w Stawiskach i Szabelni	3	1	1	1	6	VI
32	Tereny przemysłowe w Ćmoku wraz z ogrodami działkowymi	1	2	2	1	6	VI
33	Tereny przemysłowe we wschodniej części Ćmoka oraz w rejonie Szybu Wschodniego	2	1	1	1	5	VI
34	Tereny przemysłowe we wschodniej części Brzezinki	2	1	1	1	5	VI

Źródło: Opracowanie własne

Rys. 2. Ocena walorów krajobrazowych

4. Obszary cenne krajobrazowo

Przeprowadzona waloryzacja krajobrazowa wykazała istnienie w granicach miasta obszarów wyróżniających się wartościowym krajobrazem. Do grupy tej zaliczono: Dzieńkowice (Garb Dzieńkowic i dolinę Przemszy), zrębowe wzgórza w Krasowach i ich otoczenie (Wygonie-Kępa, Kamieniołom Krasowy), zagajniki leśne wraz z pozostałościami łąk i szybikami kopalni Dar Karola oraz wieżę telewizyjną w Krasowach, część dzielnicy Ławki z łąkami w dolinie Przyrwy, Stare Miasto wraz z terenami zieleni w dolinie Przemszy oraz Stawy Hubertus.

Garb Dzieńkowic z doliną Przemszy

Głównym atutem tego obszaru jest rzeźba terenu, a zwłaszcza strome stoki - opadające ku dolinie Przemszy. Kulminacja wzniesienia Dzieńkowskich Gór, o wypłaszczonej grzbiecie, znajduje się przy granicy z Imielinem. Stoki garbu, miejscami stromo, chociaż ogólnie łagodniej niż w stronę Przemszy, opadają ku Pasieczkom i Granicom (Imielin). Należy zaznaczyć, że również po stronie Imielina krajobraz związany z tą jednostką geomorfologiczną przedstawia dużą wartość estetyczną, pomimo lokalizacji kamieniołomów oraz dużego zakładu uzdatniania wody. Kamieniołomy w trakcie funkcjonowania ogólnie niekorzystnie wpływają na krajobraz. Po zaprzestaniu eksploatacji mogą jednak, ze względu na odsłonięcia warstw skalnych, stanowić walor. Wiele w tym względzie będzie zależeć od sposobu ich rekultywacji. Przez środek obszaru przebiega autostrada A4, która stanowi element dysharmonijny, chociaż w części biegnie we wkopie, a nasypy nie stanowią elementu dominującego w krajobrazie. Ekrany akustyczne znajdują się tylko na niewielkim fragmencie, są niskie i dyskretne. W pasie wzdłuż autostrady miejscami są zlokalizowane wielkogabarytowe reklamy. Ich obecność wpływa niekorzystnie na krajobraz, zwłaszcza, że reklamy znajdują się najczęściej w miejscach silnie eksponowanych.

Istotnym elementem, który pozytywnie wpływa na krajobraz tego obszaru jest pokrycie roślinnością oraz odsłonięcia warstw skalnych. W północno-zachodniej części obszaru znajduje się Las Grabina - naturalny wielogatunkowy las grądowy, z wieloma okazałymi drzewami o wymiarach zbliżonych do pomnikowych. Las jest położony na stromym fragmencie stoku. Zarówno poniżej, jak i powyżej otaczają go łąki i pastwiska, przez co jest dobrze eksponowany. Powyżej zabudowy Dzieńkowic ciągnie się strome zbocze doliny Przemszy przechodzące stopniowo w stoki Gór Dzieńkowskich. Znajduje się tu mozaika roślinności, w tym murawy kserotermiczne oraz pozostałość dawnego kamieniołomu z odsłonięciami skał triasowych. Roślinność kserotermiczna porasta również stoki od strony Imielina. Sam rozległy grzbiet wzniesienia jest na ogół użytkowany rolniczo, jako grunty orne. Wśród pól pojawiają się jednak zarośla oraz fragmenty lasów. W dolinie Przemszy znajdują się pozostałości łąk.

Zabudowa Dzieńkowic koncentruje się w wyżej położonej części doliny Przemszy. W niewielkim stopniu rozprasa się na stoki wzniesienia, przez co jest dość „dyskretna” w stosunku do elementów przyrodniczych, nie dominuje w krajobrazie. Niekorzystne jest natomiast „wchodzenie” zabudowy w terasę zalewową Przemszy.

W obrębie tego obszaru znajdują się liczne punkty widokowe. W zależności od miejsca obserwacji rozciągają się stąd dalekie i szerokie widoki, praktycznie w każdym kierunku. Panorama Dzieńkowic jest z kolei dobrze widoczna ze wzgórz okolic Jelenia w Jaworznie.

Wzgórze Wygonie-Kępa

Jest to niezbyt rozległe wzniesienie o wysokości względnej dochodzącej do 30 m. Wyraźnie góruje nad niezbyt silnie nachylonymi terenami w jego sąsiedztwie. Wzgórze jest zbudowane z węglanowych osadów triasu, które są widoczne w miejscach odsłoneń skalnych pozostałych po dawnej eksploatacji wapienia i dolomitu. Większość z nich jest słabo widoczna, ze względu na porastający wzgórze las oraz murawy kserotermiczne.

Wzgórze jest dobrym punktem widokowym. Obserwacje widokowe są możliwe z brzegu lasu w kierunku północnym i zachodnim. Najlepsza ekspozycja wzgórza jest od strony północnej. Sprzyja temu wciąż jeszcze duży udział gruntów ornych i użytków zielonych w niżej położonych częściach stoku oraz w bocznej dolinie Rowu Kosztowskiego.

Zagrożeniem dla walorów krajobrazowych tego obszaru jest zabudowa stoków wzgórza, zwłaszcza wyższych partii, a także zbyt intensywna zabudowa terenów wokół wzgórza.

Kamieniołom Krasowy

Obszar ten obejmuje wapienne wzgórze odsłaniające wapienie warstw gogolińskich, które były eksploatowane w kamieniołomie na szczycie wzgórza. Ściana kamieniołomu jest bardzo dobrze zachowana.

U wejścia do kamieniołomu znajduje się dobrze zachowany wapiennik. Ze wzgórza rozciąga się widok we wszystkich kierunkach, który miejscami przesłonięty jest przez zarośla lub kępy drzew. Od strony wschodniej i północnej zbocza wzgórza zostały częściowo zabudowane. Od zachodu i południa teren jest użytkowany rolniczo, od południa graniczy z kompleksem leśnym. Ściana lasu i otwarcie widokowe na las stanowi istotny akcent krajobrazowy.

Głównym zagrożeniem dla walorów krajobrazowych tego obszaru jest rozwój zabudowy na stokach wzniesienia oraz potencjalny rozwój zabudowy w obrębie kompleksu rolnego ciągnącego się po południowej i zachodniej stronie kamieniołomu. Szczególnie należy chronić przed zabudową pola sąsiadujące z lasem.

Zagajniki leśne wraz z pozostałościami łąk i szybikami kopalni Dar Karola oraz wieżę telewizyjną

Obszar ten położony jest na pograniczu 4 dzielnic: Krasowy, Wesoła, Larysz i Kosztowy, przy czym największa część znajduje się w Krasowach. Cechuje go mozaika terenów: leśnych, zaroślowych, łąkowych i nieużytków porolnych. Ponadto występują tu nieliczne pola uprawne i zbiorniki wodne. Teren jest silnie urzeźbiony. Obserwować tu można ślady wydobywania metodą szybikową sięgające lat 20-tych XIX wieku. Teren dawnej kopalni Dar Karola porasta obecnie las. Widoczne są jednak ślady wydobywania w postaci zapadlisk i warpii.

Obszar ten stanowi dużą enklawę zieleni pośrodku silnie urbanizujących się południowych dzielnic miasta, przez co stanowi doskonałe tło krajobrazowe dla rozwijającej się zabudowy. Sam obszar zawiera liczne przyrodnicze wnętrza krajobrazowe. Najważniejszym wyróżnikiem tej jednostki krajobrazowej jest wieża telewizyjna.

Zagrożeniem dla walorów krajobrazowych tego obszaru jest wkraczanie zabudowy na tereny łąk oraz w strefę przyleśną, a także obudowywanie widokowych fragmentów dróg. Innym zagrożeniem jest zaprzestanie koszenia łąk i użytkowania gruntów ornych, co może doprowadzić do ich zarastania i utraty części wnętrza krajobrazowych (zmniejszenia mozaikowości).

Ławki z doliną Przyrwy

Znaczna część obszaru dzielnicy zachowała harmonijny wiejski krajobraz. Zabudowa tej dzielnicy ciągnie się po obydwu stronach doliny Przyrwy. Sama dolina wraz z łąkami stanowi główną oś kompozycyjną - określa charakter tej dzielnicy. Dolina Przyrwy stanowi atrakcyjne wnętrza krajobrazowe i oś widokową. Oprócz łąk ważnymi wyróżnikami krajobrazu są: stadnina koni oraz staw przy kompleksie leśnym.

Głównym zagrożeniem dla krajobrazu jest zabudowa łąk, zwłaszcza ich części blisko koryta Przyrwy, a także regulacja tego cieku w wyniku szkód górniczych.

Stare Miasto wraz z terenami zieleni w dolinie Przemszy

Obszar ten stanowi nagromadzenie walorów historycznych, w tym zachowany fragment układu urbanistycznego średniowiecznego miasta, którego jądro stanowi XIV. wieczny rynek. Układ ten jest wpisany do rejestru zabytków. W tej jednostce krajobrazowej znajduje się również większość zabytków nieruchomości wpisane do rejestru zabytków oraz liczne zabytki proponowane do ujęcia w ewidencji zabytków. Problem stanowi jednak ogólnie niski stan techniczny starej zabudowy. W dzielnicy tej występują problemy społeczne, co nie sprzyja procesowi renowacji budynków i poprawie atrakcyjności przestrzeni publicznych. Ważnym elementem wpływającym na percepcję krajobrazu są tereny zieleni, zwłaszcza Park Zamkowy i Park Promenada, ale również inne, kształtujące się, tereny zieleni nad Przemszą.

Głównym zagrożeniem dla krajobrazu jest zły stan techniczny budynków oraz miejscami mała atrakcyjność przestrzeni publicznych (ulic i placów), a także niektórych terenów zieleni.

Obszar ten w całości był objęty Miejskim Programem Rewitalizacji Miasta Mysłowice na lata 2016 – 2020+. Program ten obejmował różne działania przewidziane w dzielnicy Stare Miasto. Część z nich przyczyniła się do poprawy walorów krajobrazowych tego obszaru.

Stawy Hubertus

Obszar ten jest częścią krajobrazu priorytetowego „Sosnowiec Borki”, przy czym w Mysłowicach nie występują istotne dla tego obszaru wartości kulturowe. Ta część obszaru reprezentuje jednak walory przyrodnicze, głównie w postaci stawów z bogatą ornitofauną, przy czym staw Hubertus IV pełnił do niedawna funkcję osadnika wód dołowych. Pomimo, że nieprzeprowadzono jego rekultywacji stanowi on wartościowe siedlisko dla ptaków wodno-błotnych, szczególnie ze względu na silny rozrost szuwarów. Po zaprzestaniu presji antropogenicznej obszar ten ulega naturalizacji i pełni ważną funkcję rekreacyjną dla mieszkańców miasta.

5. Rekomendacje i wnioski dotyczące krajobrazu

Ochrona krajobrazu wymaga podejmowania działań, w dużym stopniu opartych na instrumentach planowania przestrzennego, chroniących wybrane elementy przestrzeni, przed niekorzystnymi zmianami użytkowania, w tym zabudową, a także kontrolowaniem form i gabarytów nowej zabudowy. Ponadto istotne jest stymulowanie procesów rewitalizacji, w tym głównie związanych z renowacją budynków, restrukturyzacji oraz rekultywacji. W tabeli nr 2 zawarto rekomendacje i wnioski odnośnie najcenniejszych w skali miasta jednostek krajobrazowych. W dalszej części, w tabeli nr 3, odniesiono się do innych grup terenów – wskazano działania korzystne w procesie kształtowania krajobrazu.

Tab. 2. Zalecenia dotyczące ochrony i kształtowania krajobrazu na obszarach cennych pod względem krajobrazowym

Obszar	Przedmioty ochrony	Działania służące ochronie i kształtowaniu krajobrazu
Garb Dzieńkowic z doliną Przemszy	• Las Grabina, • murawy kserotermiczne, • łąki w dolinie Przemszy i Rowu Kosztowskiego, • skarpa strukturalna wraz z mozaiką roślinności, • odsłonięcia budowy geologicznej, • tereny rolnicze w obrębie Garbu Dzieńkowic	• ochrona przed zmianą użytkowania najcenniejszych przyrodniczo fragmentów obszaru (Las Grabina, murawy kserotermiczne, mozaiki roślinności na terenach porolnych w obrębie stromej skarpy strukturalnej); • utrzymanie terenów łąkowych w dolinach rzecznych; • zachowanie zwartych kompleksów rolnych; • ograniczanie lokowania reklam wielkogabarytowych wzdłuż autostrady; • rekultywacja terenów po eksploatacji dolomitów i wapieni w sposób zapewniający ochronę walorów krajobrazowych lub ich wzmocnienie
Wzgórze Wygonie-Kępa	• ekspozycja wzgórza, • murawy kserotermiczne, • odsłonięcia budowy geologicznej	• utrzymanie muraw kserotermicznych (ochrona przed dewastacją i zarastaniem); • zachowanie użytkowania rolniczego na terenach położonych na stokach wzgórza; • rezygnacja z lokalizacji na wzgórzu i w jego bliskim otoczeniu wysokiej zabudowy, masztów telekomunikacyjnych, itp.)
Kamieniołom Krasowy	• ekspozycja wzgórza i ściany lasu, • murawy kserotermiczne, • odsłonięcia budowy geologicznej, • stary wapiennik	• utrzymanie roślinności kserotermicznej na szczycie wzgórza oraz wyeksponowanie odsłoneń warstw skalnych; • ochrona wapiennika; • zachowanie użytkowania rolniczego na terenach położonych na stokach wzgórza oraz położonych pomiędzy nim a kompleksem leśnym oraz na zachód w kierunku ul. Plebiscytowej; • rezygnacja z lokalizacji na wzgórzu i w jego bliskim otoczeniu wysokiej zabudowy, masztów telekomunikacyjnych, itp.)

Obszar	Przedmioty ochrony	Działania służące ochronie i kształtowaniu krajobrazu
Zagajniki leśne wraz z pozostałościami łąk i szybkami kopalni Dar Karola oraz wieżą telewizyjną	• fragmenty łąk, • otwarcia widokowe na nieregularną ścianę lasu, • stawy i oczka wodne, • warpie	• utrzymanie terenów łąkowych (zapobieganie zarastaniu w wyniku braku koszenia); • utrzymanie użytkowania rolniczego na terenach sąsiadujących z lasami, zwłaszcza na silnie eksponowanych stokach południowych (na północ od ul. Plebiscytowej); • zachowanie istniejących stawów i oczek wodnych; • oczyszczenie terenu z dzikich wysypisk odpadów.
Ławki z doliną Przyrwy	• łąki w dolinie Przyrwy, • otwarcia widokowe z ul. Kasprowiczka i Murckowskiej • stadnina koni wraz otoczeniem, • staw śródleśny	• utrzymanie terenów łąkowych (zapobieganiu zarastaniu w wyniku braku koszenia); • naturalizacja koryta Przyrwy (zapobieganie nadmiernemu drenażowi wód gruntowych wpływającemu na wysuszenie łąk); • ochrona łąk przed zabudową, zwłaszcza terenów położonych blisko koryta Przyrwy; • pozostawienie luk w zabudowie (ul.: Kasprowiczka, Murckowska) celem umożliwienia obserwacji wnętrza krajobrazowych z poziomu ulic; • zachowanie istniejącego stawu na wschód od ul. Murckowskiej
Stare Miasto wraz z terenami zieleni w dolinie Przemszy	• układ urbanistyczny Starego Miasta, • obiekty zabytkowe, • zieleń parkowa, • ekspozycja Starego Miasta od strony ul. Katowickiej i Chopina, a także od Sosnowca	• utrzymanie w dobrym stanie technicznym i wizualnym budynków, zwłaszcza zabytkowych i ich otoczenia oraz przestrzeni publicznych; • zachowanie i rewitalizacja istniejących terenów zieleni oraz realizacja nowych terenów zieleni urządzonej w dolinie Przemszy; • ograniczanie wysokości zabudowy obiektów (w obszarze pomiędzy ul.: Katowicką, Bytomską, Towarową i Krakowską), które mogłyby przesłaniać ekspozycję zabytkowej zabudowy od strony ul. Katowickiej i Szopena.
Stawy Hubertus	• stawy wraz z otoczeniem	• utrzymanie w dobrym stanie ekologicznym stawów oraz zieleni je otaczającej • w miarę możliwości rezygnacja z nowej zabudowy kubaturowej na tym obszarze; • rewitalizacja istniejącej zabudowy.

Tab. 3. Zalecenia dotyczące kształtowania krajobrazu w wybranych obszarach miasta (poza obszarami uznanymi za cenne pod względem krajobrazowym)

Obszar	Charakterystyka obszarów	Działania służące ochronie i kształtowaniu krajobrazu
Obszary o dominacji zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	Obszary te charakteryzują się ogólnie przeciętnymi walorami krajobrazowymi. Jednakże krajobraz jest przeważnie dość harmonijny. Zabudowa, poza wieżami kościołów jest na ogół pozbawiona wyraźnych dominant krajobrazowych. Zabudowa mieszkaniowa i usługowa nie przekracza 3 kondygnacji. Oprócz zabudowy powstałej w nawiązaniu do dawnych układów ruralistycznych coraz częściej powstają zorganizowane osiedla deweloperskie o większej intensywności zabudowy. Charakterystyczne jest występowanie pozostałości gospodarki rolnej w postaci pól uprawnych i łąk. Częściej jednak niezabudowane użytki rolne są odłogowane. Udział terenów otwartych jest wciąż wysoki.	• preferowanie wolnostojącej zabudowy jednorodzinnej; • preferowanie wydzielania działek budowlanych o średniej lub dużej powierzchni (powyżej 600 m²); • zachowanie w miarę możliwości dużego udziału powierzchni biologicznie czynnej; • dostosowanie stylistyki i gabarytów budynków do lokalnych uwarunkowań, w tym ograniczanie wysokości zabudowy; • wykluczanie sytuowania zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, zakładów produkcyjnych i usług związanych z budową dużych kubaturowo obiektów oraz składowaniem i magazynowaniem surowców, produktów czy odpadów na wolnym powietrzu; • zachowanie istniejących zadrzewień i zieleni w ciągach dolinnych oraz stawów i oczek wodnych
Obszary przemysłowe i poprzemysłowe	Są to tereny zdominowane przez przemysł. Na część terenów w ramach procesu restrukturyzacji wkroczyły działalności usługowe, m.in. wielkopowierzchniowe obiekty handlowe. W wielu miejscach występują jednak zdekapitalizowane budynki i zdegradowane grunty.	• restrukturyzacja terenów poprzemysłowych – lokowanie nowych obiektów usługowych, terenów zieleni (zwłaszcza dolinach rzecznych); • tworzenie pasów zieleni izolacyjnej i osłonowej wokół terenów baz i składów oraz innych terenów dysharmonijnych krajobrazowo
Obszary ze znacznym udziałem zabudowy mieszkaniowej o niskim standardzie technicznym	Zabudowa dzielnic Piasek i Słupna reprezentuje ogólnie niskie walory estetyczne, chociaż część zabudowy jest zabytkowa.	• zaleca się podejmowanie działań rewitalizacyjnych (renowacja budynków porządkowanie przestrzeni); • włączenie do systemu zieleni miejskiej terenów nad Przemszą i powiązanie ich ścieżkami pieszymi i rowerowymi z Parkiem Promenada i Trójkątem Trzech Cesarzy

Obszar	Charakterystyka obszarów	Działania służące ochronie i kształtowaniu krajobrazu
Obszary podlegające procesom renaturalizacji	Są to przeważnie obszary o przemysłowej przeszłości, które w wyniku zaprzestania presji antropogenicznej, samoczynnie lub w procesie planowej rekultywacji zaczynają na nowo pełnić funkcję przyrodniczą. Ze względu na ich położenie, najczęściej w dolinach rzecznych pełnią też rolę korytarzy ekologicznych. Znajdują się one na różnym etapie renaturalizacji. Do tych wydzialeń krajobrazowych można zaliczyć: rejon Stawów Hubertus (dwa stawy w wyrobiskach popiaskowych, z których jeden pełni funkcję osadnika wód dołowych), dolinę Przemszy na wysokości Brzezinki, na wschód od autostrady (głównie użytki leśne oraz nieużytki poprzemysłowe, dolinę Przyrwy w rejonie kopalni „Wesoła” (głównie zrekultywowane zalewiska), zrekultywowane składowisko odpadów komunalnych z przylegającym stawem w Wesołej.	• wprowadzenie głównie przyrodniczych funkcji terenów (lasy, wody powierzchniowe, zieleń nieurządzona) oraz rekreacyjnych (zieleń urządzona, usługi sportu); • należy nie dopuszczać do lokalizowania na tych terenach funkcji gospodarczych, zwłaszcza składow materiałowych, związanych z przetwarzaniem odpadów itp.